

# *Almanac de Interlingua*

Numero 6 – Martio 2010

Editor: Cláudio Rinaldi ([almanacdeinterlingua@yahoo.com.br](mailto:almanacdeinterlingua@yahoo.com.br))

## Le cursa vertical

Ben que popularmente associate al paisage desertic, le region historicamente nominate Proxime Oriente debe su designation de ‘cuna del civilisation’ a grande fluvios como le Tigris, le Euphrates, le Jordan e le Nilo, a cuje fimbrias se disveloppava un intensive activitate agricultural. Ibi summerios, babylonios, assyrios, egyptios, israelitas e phenicios fundava su statos e initiava le modello civilisatori que ha perdurate usque nostre dies. Plus tarde, persas, romanos e macedonios apportava su culturas e preparava iste parte del mundo pro le importante rolo que illo haberea in le centennios veniente.

Le historia del Medie Oriente que on cognosce hodie cominciava in le 7<sup>e</sup> centennio, quando le propheta Muhammad creava le Islamismo. Post su morte, le adherentes al nove religion interpretava un grande guerra missionari per le conquista de nove territorios. De su capital Damasco, le dynastia del Umayyadas (sovente occidentalisate Omiadas) videva le Caliphato Islamic prosperar cultural e economicamente. Le lingua arabic e le dinares de auro circulava per rotas terrestre e marin que permitteva le intercambio con China, India e Europa, assi como le domination commercial del Golfo Persic e del mares Rubie e Mediterranee. Como le prime governantes non exiggeva le conversion religiose a su vassallos, intellectuales judee e christian, multes de origine grec, dedicava se a studiar medicina, alchimia, mathematica e philosophia. Le arte, le litteratura e le architectura arabic floresceva, formante le identitate ethnic que ancora persiste. On viveva tunc le assi appellate era auree del Islam.



Inter 622 e 750, le Caliphato Islamic conquereva tote le Peninsula Arabic, le Mesopotamia e le nord african, attingente le fluvio Indo al est, le Peninsula Iberic al west e le mares Nigre, Caspio e Aral al nord. Le imperio includeva ancora le insulas de Cyprus, Creta, Rhodes, Malta e Sicilia.

Tamen, le divergentias teologic e politic inter le factiones shiite e sunnite mitteva in dubita le autoritate del caliphas umayyade e resultava in le division del imperio in tres caliphatos autonomi – le Abbassidas transfereva le capital a Baghdad; le Fatimidas dominava Cairo; e le Umayyadas se refugiava in Cordoba. A causa de disputas interior, Egypto terminava fracte in plure principatos inexpressive, e Al-Andalus esseva reconquiste per le lusitanos e castilianos.



Le quatro colores panarabic, presente in diverse bandieras national del Medie Oriente, remitte al tempores del Caliphato Islamic: le nigro es associate al propheta Muhammad e al dynastia abbasside, le blanco al Umayyadas, le verde al Fatimidas, e le rubio al general dissidente Khawarij, qui governava Al-Andalus e le nord african.

Timente que le arabes e persas representava periculo a su autoritate, le caliphas de Baghdad substitueva su guarda per turcos nomadic converse al Islam. Per ironia, un de iste turcos devenirea le sultan Osman I, qui fundava le Imperio Ottoman in 1299 e reduceva le rolo del caliphas al plan exclusivamente religiose. Le ottomanos habeva su apogeo post conquerer Constantinopla e avantiar per le Balkans. Con quasi 12 milliones de kilometros quadrate, su pais se modernisava e mitteva timor al potentias europeas. In le 19<sup>e</sup> centennio, Anglaterra e Francia faceva incursiones militar in punctos strategic como Gibraltar, Malta e le Canal de Suez. Illo summate al nationalismo arabic, grec e baltanic, al disputas territorial con Russia e Austria-Hungaria, e ancora al defaite in le Prime Guerra Mundial mitteva fin al potente nation islamic – hodie reducte a Turchia.

Le arabes proclamava un pais independente con capital in Damasco, ma tosto illo esseva repartite in diverse colonias per angleses e franceses. Con le Secunde Guerra Mundial, le colonisatores partiva, ma surgeva questiones como le stablimento de Israel, le lotta ideologic inter statouniteses e sovieticos e, principalmente, le constatacion de que duo tertios del petroleo del mundo se trovava in le Medie Oriente. Nasceva tunc le moderne problemas, que a vices pare impossibile de solutionar.



Le Umayyadas introduceva un nove typo de cuneage, in que le figuras human se reimplaciava per inscriptiones religiose. Como su version classic, le moderne dinar auree (supra) deberea continer 4,25 grammas de auro 22k, secundo determina le lege islamic. Si adoptate officialmente, le moneta substituera le dollar statounitese in le transactiones international inter pais musulman, e potera utilizar se tamben pro sparnio personal e ancora pro le pagamento del dote matrimonial.

In le ultime annos, tamen, alcun pais islamica prospera e attrahe le attention del mundo. Le previsible exhaustion del reservas petrolifere incita que microstatos se modernisa pro convincer touristas e investitores a considerar los un bon alternativa. Albergar cursas de Formula 1 e torneos de football pare un bon strategia pro internationalisar le cultura e, supertoto, attraher publicitate e pecunia – per iste ration Qatar se candidata a sede del Cuppa Mundial 2022. Le saturation europeica motiva que bancas, touristas e immigrantes cerca iste prospere locos plen de shopping centers, hoteles luxuose e positiones laboral. Ultra le linguas arabic, turc e persian, ancora le anglese e le francese colonial remane in curso. Tamben gania spatio le urdu, accompagnante le travaliatores indian e pakistani qui ha transformate le emirato de Dubai in un splendorose paradiso pro millionarios.



Post le hotel ‘sex stellas’ *Burj Al-Arab*, Dubai ha justo inaugurate le babelic edificio *Burj Khalifa*. Con su 828 metros, illo ha superate su rivales asiatic in le infatigabile cursa verso le cielos. Ma su hegemonia durara poc tempore: Bahrain ja plana le construction del *Murjan Tower*, que habera 1022 metros. Secundo le criticos, iste monumentos representa le triumpho del pecunia super le practicitate.

Sia in le Turchia europeisate, in le Bahrain liberal, in le Emiratos Arabe federaliste, in le Qatar absolutiste, in le Jordania historic, in le Oman dependente del petroleo, prevale le credentia de que solo le apertura al mundo potera transformar los in nationes melior.



Le ponte del Bosphoro e le urbe archeologic de Petra: modernitate e historia attrahe touristas de tote le mundo. Turchia es hodie un nation disveloppate a puncto de ingressar al Union Europeica. Jordania es plus traditional e conservative, ma anque considera le turismo un importante factor pro le progresso.

# Le nove mathematicas del Formula 1

Le 14 de martio comencia le saison annual del Formula 1, que habera como prime cursa le Grand Prix de Bahrain. Desde su edition inaugural in 1950, poc vices le systema de punctuation ha suffrite cambios tanto drastic como ora.

In su prime annos, le cinque melior pilotas de cata cursa recipeva 8, 6, 4, 3 e 2 punctos, respectivamente. Postea, tamen le sexto recipeva 1 puncto. Durante tres decennios, le pilotas disputava duo typos de cursa: le cursas official, que les valeva punctos pro le campionato, e le cursas de exhibition, pro le pur incantamento del spectatores.

In le 1980s, le categoria deveniva plus commercial e professional. On aboliva le cursas amicabile e valorisava plus le victorias, que tunc passava a valer 9 punctos. Le mundial habeva su periodo le plus competitive, con nomines como Nelson Piquet, Nigel Mansell, Alain Prost e Ayrton Senna duellante inter se in saisons emotionante. In 1982, le sedece cursas esseva victe per undece pilotas differente! Le champion Keke Rosberg vinceva un sol cursa, contra cinque pilotas qui conquistava duo victorias cata. Situationes simile se repeteva altere cinque vices durante celle decennio, ducente al reforma que, ab 1991, dava al victoria su maxime valor relative in tote le historia del sport: 10 punctos contra 6.

In le veniente annos, tamen, le excessive technologia rendeva le campionato dispendiose e exclusive. Plure equipas minus ric lo abandonava e le grid se reduceva considerabilemente. Con Michael Schumacher, le scuderia Ferrari se reaffirmava post un periodo de vinti annos sin titulos e, con le annos 2000, se formava un duo imbattibile: le melior pilota in le melior auto. Le organisation dunque introduceva un systema 'anti-Schummy', reduciente le advantage del vincitor a solmente duo punctos (10 contra 8). Assi mesmo le germano vinceva ancora le campionato de 2004 – su quinte conquista in sequentia – e se pensionava duo annos plus tarde.

De modo general, le competitivitate ha renate in le ultime saisons, con plus pilotas e equipas disputante le victorias. Tamen, como on poterea previder, novemente il habeva championes con minus victorias e pilotas qui curre non pro vincer ma pro administrar un advantage – al fin, le valor del victoria se reduceva como nunquam antea.

Con le adhesion de quatro nove equipas in 2010, le grid comportara vinti-sex autos, cosa que non passava ante longe tempore. Gratias a iste expansion, on decideva attribuer punctos al dece meliores in cata cursa. Le advantage del vincitor in relation al secundo deveni proportionalmente plus grande, ma ora sub un systema que causara affliction al spectatores qui non es bon de calculos: 25, 18, 15, 12, 10, 8, 6, 4, 2 e 1 puncto.

Del puncto de vista politicoeconomic, importante cambios ha evente tamen. Post le inclusion del angulose tracia de Abu Dhabi le anno passate e ancora del GP de Corea iste anno, Asia habera octo cursas, le mesme numero que Europa. Le potentias automobilistic Honda, Toyota e BMW ha abandonate le categoria in ration del recente crise del capitalismo global. Le meteoric equipa Brawn esseva comprate per Mercedes, que retorna como team autonomo post cinquanta-cinque annos. Le replenamento esseva novemente abolite, non per question sportive sinon per economia. Tamen, le plus impactante nova es certamente le retorno al cursas del heptacampion Michael Schumacher, iste vice como pilota del equipa Mercedes.

Esque on se risca a facer prognosticos?



In 2004, le gestores del Formula 1 considerava le absurde suggestion de que le auto de Schumacher deberea pesar 20kg de plus que los de su adversarios – a que le pilota contestava que, dunque, le selection brasilian de football deberea jugar le veniente Cuppa Mundial con solmente novem jocatoros in su team. Iste anno, Schumacher e Ferrari concurrera in lateres opposite. Qui arrivara avante?

### Campiones e vicecampiones del annos 1980

Saison	Campion	Victorias	Vicecampion
1980	Jones	5-3	Piquet
1981	Piquet	3-2	Reutemann
1982	Rosberg	1-2	Perroni
1983	Piquet	3-4	Prost
1984	Lauda	5-7	Prost
1985	Prost	5-2	Alboreto
1986	Prost	4-5	Mansell
1987	Piquet	3-6	Mansell
1988	Senna	8-7	Prost
1989	Prost	4-6	Senna
1990	Senna	11-9	Prost

### Radios europees in le web

Le sitio [www.listenlive.eu](http://www.listenlive.eu) offere le possibilitate de audir in vivo a quatro mille radios de cinquanta pais europes. Le selection del radios pote facer se per genero o per pais, e in alcun casos il es tamen possibile seliger le idioma del transmission – francese, germano o italiano pro Suissa, per exemplo. Ultra esser un alternative modo pro obtener information e diversion, le sitio es un ferramento utile pro disveloppar le competencias linguistic, specialmente pro le gente qui desira studiar linguas minor. Linguas planate non es disponibile.

### Editiones anterior del Almanac

Le editor communica que, ab le septime edition, solo recipera le Almanac de Interlingua per e-posta le personas qui ha manifeste su interesse, de modo que on evita le correspondentia invasive. Al ora, vinti-septe personas de quindec pais sollicitava su adhesion. Le editiones passate continuara disponibile a tote interessatos in le blog <http://almanacdeinterlingua.blogspot.com>, organisate per nostre collaborator Aender dos Santos.